

LIITO-ORAVA-ALUEEN TARKISTUS 2017

MYLLYPUISTON ITÄOSA

KARKKILA

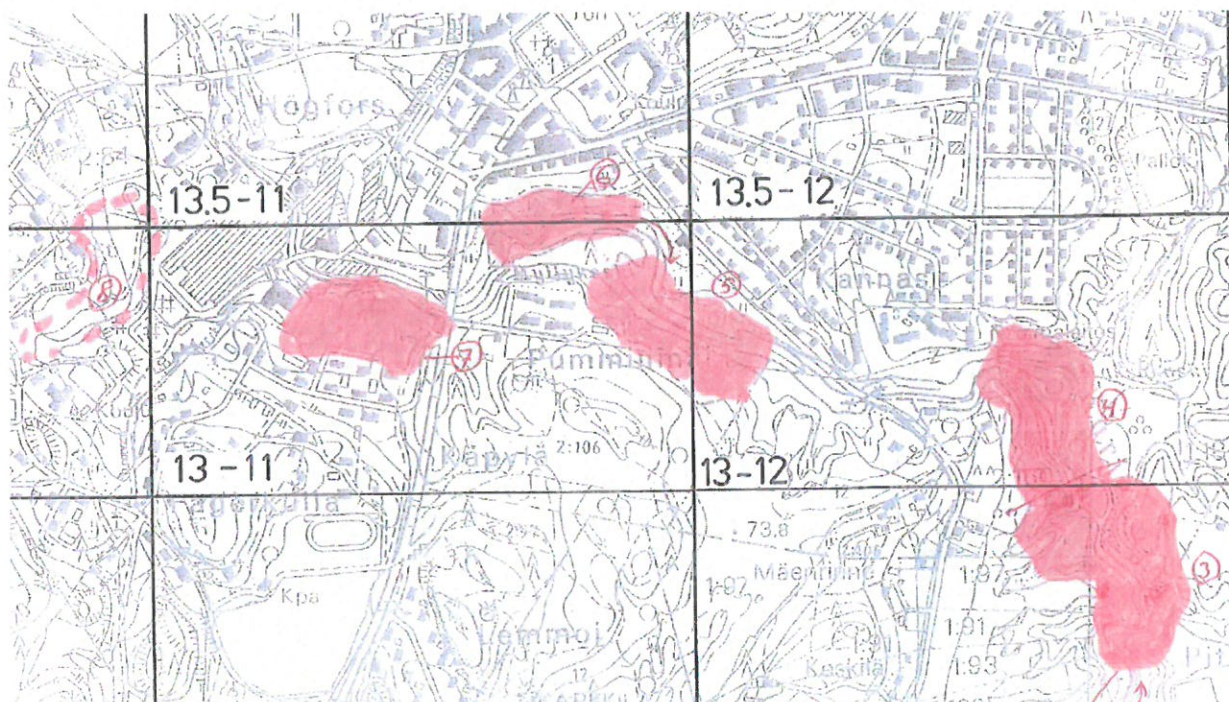

Kuvassa papanoitu kolohaapa ulkoilureitin varrella.

Lähtötiedot

Liito-oravaselvitys tilattiin kaavamuutosta varten maaliskuussa 2017. Selvityksen laati Laura Ahopelto (FM, luontokartoittaja, Ympäristökonsultointi Laura Ahopelto tmi). Selvityksessä kartoitettiin, esiintyykö selvitysalueella liito-oravaa aiemman selvityksen mukaisesti. Selvitys lisätään osaksi laajempaa Karkkilan keskustaajaman asemakaava-alueiden luontoselvitystä.

Selvityksen lähtötietoina hyödynnettiin vuonna 2011 Hannu Tammelinin laatimaa liito-oravaselvitystä Karkkilan keskusta-alueelta. Selvityksessä oli tunnistettu liito-oravan ydinalueita ja varmistettuja sekä mahdollisia kulkuyhteyksiä. Saadussa materiaalissa ei ollut erikseen merkittyä papana- tai kolopuita. Selvityksessä tarkistettiin kolme vuonna 2011 tunnistettua liito-oravan ydinaluetta (kuva 1. kuvat 5, 6, 7), joista kuvio 6 oli varsinainen selvitysalue.

Kuva 1. Vuoden 2011 selvitys. Kuvio 5-7 tarkastettiin vuoden 2017 selvityksessä.

Liito-oravan ekologiaa

Liito-orava (*Pteromys volans*) on Suomessa silmälläpidettävä (NT), luonnonsuojelulain nojalla rauhoitettu laji. Se on pääosin yöaikaan liikkuva nisäkäs, joka päivisin viettää aikaa pesässään. Liito-oravalle tyypillinen elinympäristö on yleensä vanha kuusivaltainen metsä, jossa on riittävä määrä lehtipuustoa ravinnoksi ja kolopuiksi.

Liito-oravan elinalue on hyvin laaja. Se muodostuu useammasta ydinalueesta, joissa sillä on pesäpuita ja lehtipuutihentymistä, joissa se ruokailee. Tyypillisin liito-oravan pesä on tikan kovertamassa haavan kolossa tai oravan vanhassa risupesässä. Myös muut lehtipuut, kuten

tervaleppä tai koivu voivat soveltua lajille pesäpuuksi, mikäli siinä on sopiva kolo. Liito-oravan reviirillä on yleensä useita pesiä, joita se vaihtelee säännöllisesti. Kaikki pesäpuut eivät ole joka vuosi asuttuja. (Hanski 2016).

Liito-orava syö talvisin lehtipuiden norkoja (mm. haapa, koivu, terveleppä), joiden sisältämän siitepölyn vuoksi sen jätökset saavat tunnusomaisen keltaisen sävynsä. Kesäisin liito-orava syö mm. puiden lehtiä ja jätökset tummuvat. Liito-oravaselvitys tulee laatia kevättalvella, jolloin jätökset on helpompi havaita. Kesäisin jätökset maatuivat nopeammin ja luotettavaa selvitystä ei voida välttämättä laatia. Liito-oravan elinympäristöjä selvittäessä on huomioitava, että liito-oravan papana kertoo vain, missä liito-orava on liikkunut. Se ei kuitenkaan merkitse reviiriään papanoilla, joten joskus papanahavainto voi olla täysin satunnainen (Hanski 2016).

Menetelmä

Alueelle tehtiin yhteensä kaksi maastokäyntiä 5.3.2017 ja 17.3.2017. Ajankohta oli liito-oravakartoitukselle otollinen, sillä lunta oli vielä maassa ja sateet eivät olleet liottaneet jätöksiä pois.

Maastokäyntien aikana selvitysalue ja sen lähiympäristö sekä viereiset vuonna 2011 tunnistetut ydinalueet (kuviot 5, 6 ja 7) käytiin jalkaisin läpi. Alueelta etsittiin liito-oravan pesäpuita (kolo- ja risupesä) ja reitin varrelta tarkastettiin kuusten, haapojen, tervaleppien sekä suurimpien koivujen alta jätöksiä. Selvityksessä ei ole yksilöity liito-oravien määrää tai sukupuolta.

Papanahavainnot ja kolopuut kirjattiin ylös GPS-paikantimella. Kustakin havaintopaikasta kirjattiin papanoiden määrä (pyöristettynä viiden papanan tarkkuudella), puulaji, puun paksuus rinnan korkeudelta sekä mahdollinen kolohavainto.

Koordinaattihavainnot siirrettiin tietokoneelle karttaohjelmaan ja laadittiin havainnoista sähköinen kartta. Havainnot löytyvät shapefile-tiedostosta (koordinaatisto EPSG:3879 - ETRS89). Havaintojen lisäksi paikkatietomuotoon on rajattu liito-oravan reviiri sekä potentiaalisia alueita, jotka saattavat olla jo liito-oravan käytössä. On huomioitava, että rajaukset ovat vain suuntaa antavia ja reviiri on todennäköisesti laajempi.

Kuva 2. Liito-oravan papanoita kuusen juurella.

Tulokset

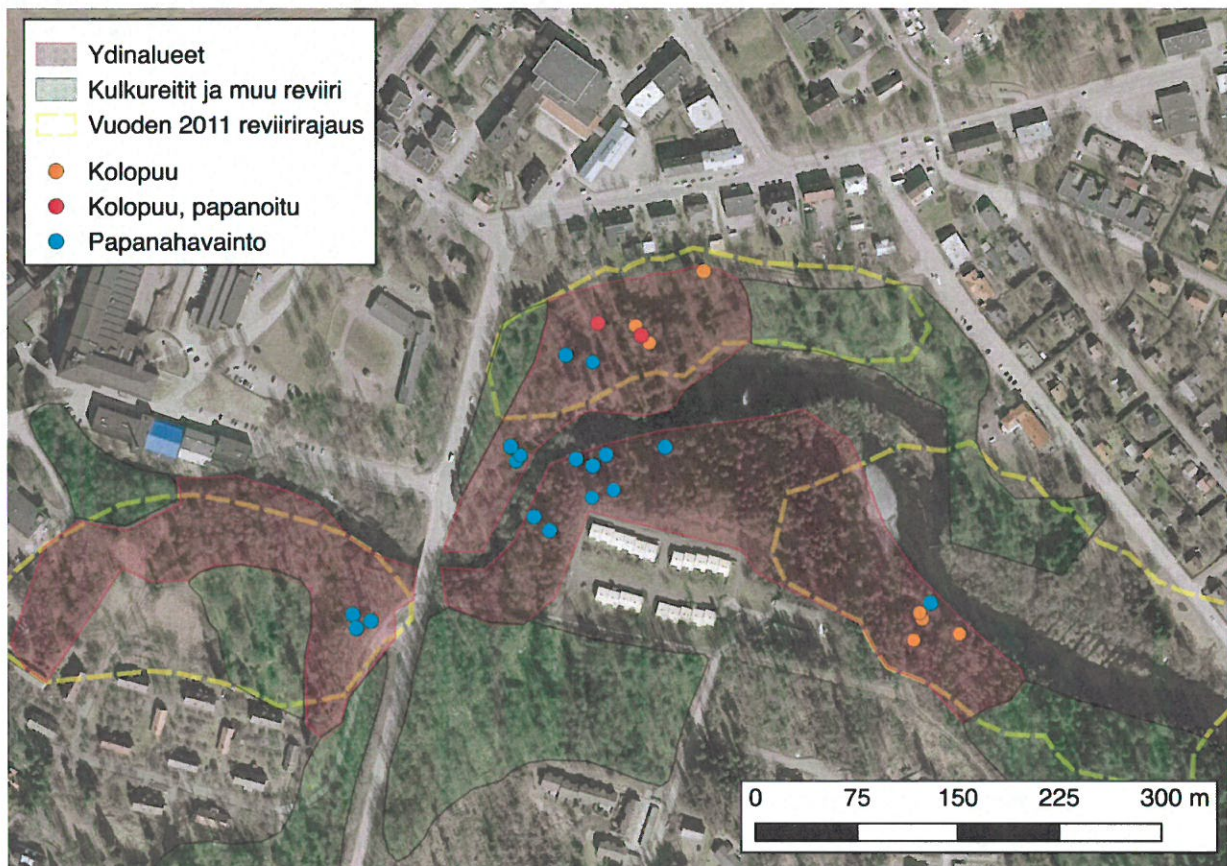
Selvityksessä todettiin, että alue on elinvoimaista liito-oravan elinympäristöä. Vuoden 2011 kuviointia oli tarpeen kuitenkin hieman tarkentaa. Tuloksissa kuvio 6 kuvaa Myllykosken pohjoispuoleista ydinaluetta, kuvio 5 eteläpuolista suojelualueelle rajautuvaa kuviota ja kuvio 7 Pusulantien länsipuolista aluetta.

Varsinainen selvitysalue (kuvio 6) on Myllykosken varteen rajautuvaa puistoaluetta, jossa kulkee ulkoilureittejä. Alueen valtapuu on jokivarressa kasvava tervaleppä sekä vanha kuusi. Alueella kasvaa myös kookasta haapaa ja muita lehtipuita (mm. vaahtera, tammi, pajukkoa). Maasto on paikoin lehtomaista kangasta ja paikoin lehtoa. Selvityksessä tarkastettiin myös vuonna 2011 rajatut kuviot 7 ja 5. Kuvio 5 on suojelualueeksikin merkittyä vanhaa lehtomaisen kankaan kuusimetsää, jossa erityisesti puron varressa kasvaa myös rehevää tuomivaltaista lehtoa. Lahopuuta on kuviolla paljon. Kuvio 7 puolestaan on pääosin rinteeseen sijoittuvaa rehevää lehtoa, jossa valtapuuna on tervaleppä, koivu ja tuomi. Kuusta kasvaa satunnaisena.

Kuviolla 6, eli varsinaisella selvitysalueella, aluspuusto oli raivattu pois ja myös muutamia kookkaampia lehtipuita (myös haapaa). Haapapuiden raivaus on tehty toivottavasti riittävän ajoissa, jotta se ei vaikuta alueella pesivään liito-oravaan.

Koko tarkastelualueella tehtiin yhteensä 19 papanapuuhavaintoa ja löytyi 9 kolohaapaa (kuva 3, karttoja isompina liitteessä 1). Näistä viisi sijaitsi varsinaisella selvitysalueella ja kaksi oli papanoitu. Kuviolta 5 löytyi useita kolohaapoja, mutta suurin osa jätöksistä löytyi kuusten ja tervaleppien alta. Kuviolta 7 löytyi vain kolme papanapuuta (2 kuusta, yksi haapa), mutta liito-orava todennäköisesti käyttää kuviota kulkureittinään. Suurin määrä papanoita löytyi kuviolta 6. Kuvion 6 eteläosassa rannalta tervaleppän alta löytyi n. 100 papanaa. Samoin ulkoilureitin varressa sijaitseva kolopuun (kannen kuvassa, GPS 24.2096 / 60.5313) alta löytyi jopa 100 papanaa. Toisen papanoidun kolopuun (GPS 24.2102 / 60.5321) alla oli n. 40 papanaa.

Kuva 3. . Selvitysalueelta löydetty papanapuut, kolopuut ja liito-oravan elinalueet. Taustalla maanmittauslaitoksen ortokuva.

Kuviolla 6 sijaitsee haapatihentymä, jossa useammassa haavassa (GPS 24.2110 / 60.5325) oli myös kolo. Hieman tihentymän ulkopuolella ulkoilureitin varressa kookkaassa haavassa (oli myös kolo. Molempien kolopuiden alta löytyi papanoita, mikä tarkoittaa, että kolopuut ovat liito-oravan käytössä. Kolopuiden alta ei havaittu papanoita ensimmäisenä maastopäivänä 5.3 vaan toisena, mikä vahvistaa näkemystä siitä, että alue on liito-oravan aktiivisessa käytössä. Erityisesti jo aiemmin mainittu ulkoilureitin varrelta löytynyt kolopuu (GPS 24.2096 / 60.5313) oli runsaasti papanoitu.

Kuva 4. Kuvion 6 haapatihentymä, jossa useampi kolopuu.

Vuoden 2011 selvityksessä kuvio 6 ulottuu itäsuunnassa laajalle. Kuvion itäosa saattaa olla liito-oravan ruokailualue, mutta lukuisista haapapuista ei löytynyt yhtään koloa eikä kuusista risupesiä. Myöskään papanoita ei havaittu.

Todennäköisesti liito-orava käyttää aktiivisesti kaikkia kolmea kuviota ja kulkee rantapuustoa pitkin joen puolelta toisen. Kuvion 6 pohjoisosasta liito-orava ylittää autotien päästäkseen etenemään puronvartta pitkin pohjoiseen päin. Kuvio 7 on pääosin ruokailuun soveltuvaa lehtimetsää, mutta huomionarvoista on kuvion länsiosassa sijaitseva haapatihentymä, johon voi lähivuosina kehittyä sopivia pesäkoloja.

Maankäytön suositukset

Uhanalainen liito-orava on tiukasti suojeltu EU:n luontodirektiivin ja Suomen luonnonsuojelulain perusteella. Sen lisääntymis- ja levähdyspaikkojen hävittäminen ja heikentäminen on kiellettyä. Oikeuskäytännön mukaisesti myös lajin kulkuyhteyksiä pitää selvittää ja suojella.

Liito-orava on selvitysalueella elinvoimainen laji. Papanahavainnoista päätellen se käyttää aluetta laajalti ja papanoidut kolopuut kertovat siitä, että selvitysalue on liito-oravan ydinaluetta.

Kartassa (kuva 3) kuvatut punaiset alueet ovat liito-oravan ydinalueita ja merkittäviä ruokailu-alueita. Ne tulee säästää. Erityisesti kuviolla 6 sijaitseva haapatihentymä, jossa on useampi kolopuu ja ainakin yksi papanoitu puu, tulee erityisesti ottaa huomioon. Haapoja ympäröivät kuuset ovat liito-oravalle tärkeitä suojapuita, joita ilman ne ovat koloissaan haavoittuvia mm. pedoille. Aluspuuston ollessa täysin raivattu, kuusten merkitys korostuu entisestään.

Nyt Pusulantien ja Helsingintien kulmaus, johon rakennusta ollaan lisäämässä, ei ole liito-oravan ydinaluetta eikä siinä ole sopivaa puustoa, jotta laji siihen leviäisi. Kaavamuutos kuitenkin rajautuu liito-oravan ydinalueeseen ja erityisesti ulkoilureitin varrella sijaitseva kolopuu (kuva 5) tulee huomioida kaavamuutoksessa. Metsärajan ja kolopuun välille olisi hyvä jättää muutamia suojaavia kuusia. Rakentamisen yhteydessä tontinrajaan suositellaan istuttamaan suojaavaa puustoa, kuten kuusia. Pusulantien länsipuolelle kaavailtu lisärakentaminen ei vaikuta liito-oravan liikkumiseen.

Kuva 5. Liito-orava-alue rajautuu uudisrakentamiseen (ruskeat rakennukset). Rakentamista lähin kolopuu (ympyröity punainen piste) tulee huomioida ja suojata rakentamisen yhteydessä.

Lisääntyvä käyttö lisää myös puistoalueen hoitotoimenpiteitä. Liito-oravalle elintärkeää puustoa – haapoja ja kuusia – ei tule tämän enempää vähentää varsinkaan pesäpuiden läheisyydestä. Alueelle ei suositella myöskään lisäämään valaistusta, kuten katuvaloja, sillä liito-orava on yöeläin ja valon lisääntyminen todennäköisesti häiritsee eläintä.

Liito-oravalla on alueella runsaasti ruokailumahdollisuuksia. Kuvion 6 itäosa ei näin ollen ole välttämättä liito-oravan reviirin ydinaluetta. Itäosasta ei tässä tarkastelussa löytynyt papanoita eikä kolopuita. On kuitenkin muistettava, että liito-orava ei asuta reviirinsä jokaista kolkkaa joka vuosi.

Liito-orava selvästi kulkee joen vartta pitkin kuviolta toiselle. Joenvarren korkea puusto on sille elintärkeää ja on huolehdittava, että kulkuyhteys säilyy myös kuviolle 7 ja siitä eteenpäin. Kuvio 5 on liito-oravalle sopivaa pesintä ja kulkualuetta.

Muuta

Selvityksen aikana kuviolta 5 havaittiin raidan rungolta uhanalainen etelänsärmäkääpä, joka indikoi vanhaa metsää ja on monimuotoisuuden kannalta tärkeä laji. Myös alueen sammallajisto vaikutti mielenkiintoiselta. Selvitysalueella on todennäköisesti erittäin mielenkiintoinen ja arvokas kääväksälajisto, joka kannattaa selvittää jos maankäyttöä ollaan tehostamassa.

Myllykoskessa havaittiin eteläisessä Suomessa uhanalainen koskikara, joka ilmeisesti joka vuotinen vierailija alueella.

Lähteet

Hanski I. (2016). Liito-orava – biologia ja käyttäytyminen.

Tammelin H. (2011). Kartta-aineistot. Karkkilan liito-oravaselvitys 2011.

LIITE 1

Kartta A3 Ilmakuvalla

Kartta A3 Maastokarttapohjalla

